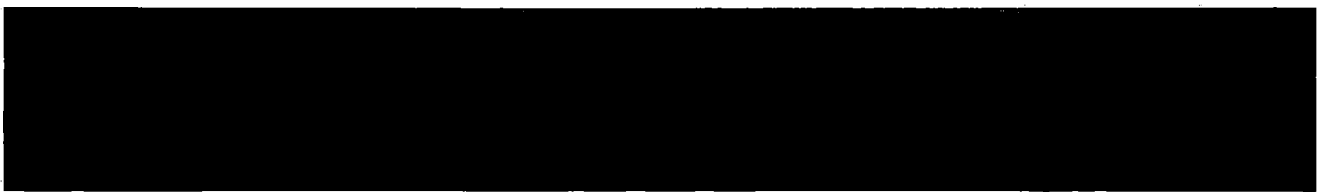

PROGRAMMA LEREN
VOOR DUURZAAMHEID

Opgesteld conform de kanttekeningen
van de Stuurgroep LvD in haar vergadering van 23 juni 2000

NCDO
Postbus 18184
1001 ZB Amsterdam
Telefoon (020) 5503555
Fax (020) 6208 716
E-mail: info@ncdo.nl
Bestelnummer: 00PRO-013

Foto omslag: Martijn Beekman

LANDELIJK AMBITIE STATEMENT

INHOUDSOPGAVE

INLEIDING	3
1. MAATSCHAPPELIJKE INTEGRATIE VAN LEREN VOOR DUURZAAMHEID	7
<i>Vooraf</i>	7
<i>Overwegingen voor het LAS</i>	7
<i>Hoofdpijnen voor programmering</i>	8
2. BESTUURLIJKE VERANKERING VAN LVD IN HET OVERHEIDSBELEID	9
<i>Vooraf</i>	9
<i>Overwegingen voor het LAS</i>	9
<i>Hoofdpijnen voor programmering</i>	10
3. KENNISMANAGEMENT: COMMUNICATIE EN OPTIMALISERING ONDERSTEUNINGSSTRUCTUUR VOOR LVD	11
<i>Vooraf</i>	11
<i>Overwegingen voor het LAS</i>	11
<i>Hoofdpijnen voor programmering</i>	12
4. ONDERWIJS: VERSTERKING VAN DE STRUCTURELE VERANKERING VAN LVD	13
<i>Vooraf</i>	13
<i>Overwegingen voor het LAS</i>	13
<i>Hoofdpijnen voor programmering</i>	14
5. PROFESSIONALISERING EN KWALITEITSZORG IN DE NME-SECTOR	15
<i>Vooraf</i>	15
<i>Overwegingen voor het LAS</i>	15
<i>Hoofdpijnen voor programmering</i>	16
6. EVALUATIE EN MONITORING	17
DE BESCHIKBARE MIDDELEN	18

Inleiding

Leren voor duurzaamheid als nationale ambitie in internationaal perspectief.

Met het Meerjarenplan Natuur- en Milieu-Educatie 1991–1995 is in het begin van de jaren negentig de basis gelegd voor een actief overheidsbeleid gericht op leren voor een duurzame samenleving. Het betreft een interdepartementaal plan voor stimulering en versterking van NME in het onderwijs.

Vervolgens heeft een nieuw interdepartementaal overheidsprogramma het licht gezien: de NME-Extra Impuls (1996-1999). De NME-Extra Impuls is ingericht met als doel een kwaliteits- en vernieuwingsslag aan NME te geven en om de verbinding tussen “NME in het onderwijs” en ‘buitenschools NME’ te versterken. Tijdens de Extra Impuls is NME onderscheiden naar de drieslag:

- Ecologische basisvorming.
- Leren voor leefbaarheid.
- Leren voor duurzaamheid.

In deze zelfde periode van acht jaar is er, met het vaststellen van de Agenda 21 op de UNCED-Conferentie in Rio de Janeiro in 1992, wereldwijd aandacht gekomen voor de onverbreekelijke relatie tussen ecologische vraagstukken enerzijds en economische en sociale ontwikkeling anderzijds. Ook in Nederland wordt door alle overheidslagen gewerkt aan een actief duurzaamheidsbeleid. Daar vraagt de samenleving ook om. Naast eigen verantwoordelijkheden van de samenleving op dit terrein moeten overheden kaders scheppen om op verantwoorde wijze te werken aan een duurzame samenleving.

Via NME21 naar het interbestuurlijke programma Leren voor Duurzaamheid (LvD)

Op 28 juni 1999 bood de Staatsecretaris van LNV de notitie: “NME21: Leren voor een duurzame samenleving. Educatie Agenda 21: Natuur- en Milieu-educatie vanaf 2000” aan de Tweede Kamer aan. De Tweede Kamer besloot tot een vervolg: in een nieuwe vierjaren periode zal interbestuurlijk samengewerkt worden aan “Leren voor Duurzaamheid” (LvD). Vanaf 2000 is de stuurgroep Leren voor Duurzaamheid van start gegaan waarbij één van de eerste acties het opstellen van het “Beleidskader Leren voor Duurzaamheid” is geweest.

Landelijke ambities

In de afgelopen decennia wordt toenemend belang gehecht aan de vormgeving van de samenleving op lokaal niveau. Redenen hiervoor zijn de globalisering van de samenleving, de regelgeving uit Brussel, de invloed van de informatie- en communicatietechnologie; het multiculturele karakter van de samenleving en dergelijke. Tegelijkertijd heeft onder meer de ontzuiling van de samenleving geleid tot tendenzen van individualisering. Deze invloeden brengen met zich mee dat burgers, organisaties, maar ook overheden versterkt inzetten op de inrichting van de eigen – duurzame - leefomgeving op lokaal niveau. Op dat niveau komen zaken dichtbij mensen te staan.

Dat is ook de kracht van het programma Leren voor Duurzaamheid: er wordt, vergeleken met de twee voorgaande programma, versterkt ingezet op het decentrale niveau. Vanuit de provincies geregisseerd zal werken aan duurzaamheid dicht bij de mensen moeten gebeuren: op regionaal en gemeentelijk niveau.

Daarom heeft de stuurgroep besloten het grootste deel van de beschikbare middelen te reserveren voor de provincies. Op abstract niveau is het makkelijk filosoferen over duurzaamheid, maar in de dagelijkse praktijk moet aan duurzaamheid handen en voeten gegeven kunnen worden.

De middelen voor het landelijk programma wil de stuurgroep met name aanwenden om ook op landelijk niveau haar eigen verantwoordelijkheid te nemen: ook daar zijn lessen te leren!

In de trits: ecologische basisvorming; leren voor leefbaarheid en leren voor duurzaamheid kiest de stuurgroep uitdrukkelijk voor stimulering op landelijk niveau van leren voor duurzaamheid.

De landelijke ambities zijn derhalve specifiek gericht op intersectorale vraagstukken en oplossingsrichtingen: het gaat om leerprocessen rond verbreding van sectorale visies naar duurzaamheidsbeleid.

De landelijke ambities zullen met name gericht zijn op dat wat er reeds gebeurt. Er zullen relaties gezocht worden met vigerend beleid en bestaande programma's (denk aan Habitat; NMP4, ICES/KIS; NBL21; DTO; ISV-beleid; Projectgroep Verantwoord Ondernemen van EZ; plattelandsvernieuwing; integraal waterbeleid; bestuurlijke vernieuwing; NIDO; VIJNO; DTO; NCDO; enz.)

De stuurgroep onderscheidt twee ingangen als het gaat om het programma leren voor duurzaamheid:

- Via de NME-sector: organisaties en ambtenaren en politici met NME in portefeuille en van daaruit zoeken naar samenwerking met andere sectoren.
- Via diverse relevante sectoren (bedrijfsleven en sociaal-culturele sectoren en de ambtelijke, bestuurlijke en politieke pendanten). De NME-sector kan via deze ingang al dan niet een partner zijn.

In principe wordt gekozen voor beide ingangen. De NME-sector is een (potentieel) belangrijke partner die in zijn diversiteit op vele manieren een rol kan spelen in het programma, hoewel een groot deel van die NME-sector (en hun opdrachtgevers) de "sprong" van meer klassieke situaties naar LvD nog moet maken. Daarnaast kunnen echter ook initiatieven vanuit geheel andere combinaties van actoren geïnitieerd worden. Alle mogelijke vertekpunten kunnen waardevol zijn.

Sturingsfilosofie van de landelijke ambities en het bijbehorend programma

Geconstateerd wordt dat er reeds interessante processen gaande zijn. De filosofie is dat deze 'voorlopers' op het terrein van leren voor duurzaamheid zichtbaar gemaakt moeten worden, omdat deze initiatieven inspirerende voorbeelden kunnen zijn voor de 'vroege volgers'. De 'vroege volgers' zullen gestimuleerd worden te participeren in netwerken waarin de kansen om van elkaar te leren geoptimaliseerd worden. Uiteindelijk zullen de activiteiten navolging kunnen krijgen en vorm gegeven worden in veel bredere kringen.

De stuurgroep realiseert zich dat het bij het programma LvD gaat om een proces waarin vooraf niet kan worden vastgelegd wat er uiteindelijk moet zijn uitgekomen. Maar bij dit proces zijn de in de NME21-notitie geformuleerde streefbeelden uitdrukkelijk richtinggevend en versterken de samenhang in het programma. De prestatie-indicatoren dienen daarbij om 'onderweg' te beoordelen of we nog op een goede lijn zitten en waar we willen bijsturen. Aandacht voor evaluatie en monitoring is van belang. Ook kennismanagement kan helpen om de weg te vinden naar de streefbeelden en de uiteindelijke doelen.

Speerpunten van beleid

In het Beleidskader staan vijf speerpunten van beleid geformuleerd. In 2003 moet gerealiseerd zijn:

- maatschappelijke integratie van het leren voor leefbaarheid en duurzaamheid;
- Versterking van bestuurlijke verankering van NME in het (overheids)beleid;
- Versterking van structurele inbedding van NME in het onderwijs;
- Voortgaande professionalisering en kwaliteitszorg in de NME-sector;
- Optimalisering kennismanagement en ondersteuningsstructuur voor NME.

Bovendien moet er een aantoonbare toename zijn van zichtbaarheid van mondiale aspecten.

Hoewel het landelijk programma een eigen weg wil gaan, leidt die weg nergens heen als deze niet past op het wegstelsel van de provincies. De stuurgroep heeft daarom de Provinciale AmbitieStatements (PASSen) afgewacht om te bezien hoe en waar kan worden aangesloten.

Bestudering van de PASSen heeft een aantal signalen voor het landelijk programma opgeleverd.

- Uit de PASSen blijkt dat er nog weinig concrete ideeën zijn om mondiale implicaties van vraagstukken van duurzaamheid uit te werken.
- Concrete plannen voor evaluatie en monitoring zijn weinig uitgewerkt. De stuurgroep wil haar plannen aangaande evaluatie en monitoring in het perspectief zien van die van de provincies, opdat beide trajecten elkaar kunnen versterken
- Het werken aan kennismanagement is een belangrijk voornemen van provincies en stuurgroep. Ook hier zal de stuurgroep werken aan een aansluiting tussen provinciale en landelijke vormen.
- Uit de PASSen is geconcludeerd dat de interbestuurlijke samenwerking nadere uitwerking moet krijgen. Ook op landelijk niveau een belangrijk aandachtspunt.

Dit zijn signalen die worden meegenomen in ambities en programmering.

Prioriteitsstelling in het LandelijkAmbitieStatement: het LAS.

Bovengenoemde 'speerpunten van beleid' staan in een onderlinge verhouding tot elkaar.

De speerpunten 'bestuurlijke verankering' en 'maatschappelijke integratie' vormen het hart van het programma. Zij verwijzen naar 'de plaats waar het gebeuren moet': bij de overheid, in de samenleving en in onderlinge samenwerking.

Voorwaardenscheppend voor alle speerpunten is een adequaat georganiseerd kennismanagement. Uitgangspunt voor kennismanagement is dat er niet zozeer gebrek is aan kennis en inzichten als het gaat om leerprocessen met betrekking tot duurzaamheid, maar dat deze onvoldoende beschikbaar komt. Die kennis moet stromen en in bredere kring beschikbaar zijn: daar waaraan er behoefte is. Het aan elkaar verbinden van kennis en inzichten vanuit 'aanpalende' sectoren en beleidsterreinen is cruciaal. Bij kennismanagement, aangevuld met communicatieactiviteiten vanuit het landelijk programma (nieuwsbrieven en jaarconferenties), legt de stuurgroep de meeste prioriteit: ook financieel.

Bij onderwijs heeft de stuurgroep al eerder besloten tot opdrachtverlening aan twee projecten vanwege hun bijdrage aan de maatschappelijke integratie vanuit het onderwijs (Globe) en aan kennismanagement van de opgedane kennis, inzichten en ervaringen uit de NME-Extra Impuls in het voortgezet onderwijs (DOOR!)

Aan het speerpunt 'professionalisering' heeft de stuurgroep een minder hoge prioriteit gegeven, omdat in de NME-Extra Impuls substantieel is ingezet in professionalisering van de NME-sector.

Ook binnen de uitwerking van de Passen liggen voldoende kansen voor professionalisering in de NME-sector.

De sector wordt geacht nu haar eigen verantwoordelijkheid te trekken als het gaat om professioneel optreden.

In het eerste jaar van uitvoering is er nog onvoldoende zicht op leerwensen van buiten de traditionele NME-sector. Daaraan zal in latere jaren ruimte worden gegeven.

1. Maatschappelijke integratie van leren voor duurzaamheid

Streefbeelden voor PASsen en LAS te bereiken op 1-1-2004 (vrij naar de notitie NME21 en het Beleidskader LvD)

- Het maatschappelijk middenveld, onderwijs en bedrijfsleven (bedrijfsopleidingen) zien LvD als integraal aspect van de activiteiten.
- Bedrijven, overheden en maatschappelijk middenveld weten elkaar te vinden. Zij werken met elkaar samen o.b. v. afspraken over structuur, inhoud en organisatie.
- LvD is afgestemd op de specifieke situatie van desbetreffende organisaties, instellingen en bedrijven.
- De actoren in processen en programma's van 'leren voor duurzaamheid' sluiten aan bij vragen van maatschappelijke organisaties, het onderwijs en het bedrijfsleven.

Vooraf

Een duurzame samenleving komt in het vizier wanneer er vanuit een rijke verscheidenheid van (maatschappelijke) geledingen wordt nagedacht over wat duurzaamheid in de eigen specifieke situatie betekent. In een gezamenlijke zoektocht kunnen economische, ecologische en sociaal culturele aspecten van vraagstukken van duurzaamheid worden verkend. Leren voor duurzaamheid komt dan neer op het bundelen van kennis, kunde en krachten.

Mooie woorden die in zijn algemeenheid waar zijn. Maar wat betekent dit concreet?

Welke voetangels en klemmen zijn er? Wat gebeurt er wanneer jongerenorganisaties contact zoeken met het bedrijfsleven; welke hobbels zijn er te nemen wanneer de milieubeweging samenwerking zoekt met het opbouwwerk in achterstandswijken; hoe leg je relaties tussen duurzame scholenbouw en de docenten? Hoe maak je de stelling concreet dat duurzaamheidvraagstukken een lange termijn perspectief en een wereldwijde uitstraling hebben?

Vanwege strategische overwegingen kiest de stuurgroep ervoor om aan te haken bij (maatschappelijke) ontwikkelingen die gaande zijn. Het wiel hoeft niet steeds opnieuw uitgevonden te worden, want er zijn al velen actief op het terrein van duurzaamheid. Dat is ook het advies uit de bijeenkomsten van de Polmanskring die gehouden werd in de afsluitingsfase van de NME-Extra Impuls: "Je moet maatschappelijke ontwikkelingen opzoeken en daaraan een duwtje geven". (zie "Schetsboek Polman's Kring"). Leerzame voorbeelden als inspiratie, als versterking, of als initiator van bijbehorende leerprocessen: daar moet het om gaan. Voorbeelden om ook op landelijk niveau inspiratie en kennis op te doen voor het denken over duurzaamheid.

Via de in de NME21 notitie geformuleerde streefbeelden komen we uit op de landelijke ambities voor de komende vier jaar.

Overwegingen voor het LAS

De 'civil society': de maatschappelijke democratie via jongerenorganisaties, vrouwenorganisaties, vakorganisaties, standsorganisaties, welzijn, sociaal cultureel werk, alloctonenorganisaties, het bedrijfsleven, enz. oefent met haar maatschappelijke doelen invloed uit op de kwaliteit van de leefomgeving en het duurzaam karakter van de samenleving. Hier zijn derhalve belangrijke partners in LvD te vinden. In een samenleving die steeds meer individualiseert vervullen dergelijke organisaties een functie in vraagstukken van zingeving en in de wens van burgers om uiting te geven

aan betrokkenheid bij de samenleving. Dit sluit ook aan bij de veranderende rol van overheden met meer nadruk op voorwaardenscheppend en op faciliterend optreden.

De maatschappelijke organisaties bieden de burger een vrijplaats om te leren: 'bedoeld' (een cursus volgen bijvoorbeeld) en 'onbedoeld' (deelname aan bijeenkomsten, conferenties, acties).

Omdat leren voor duurzaamheid in samenwerking geschiedt met partners uit verschillende maatschappelijke sectoren, zullen actoren zich bewust worden van het eigen referentiekader en de eigen vanzelfsprekendheden leren loslaten. Hiervoor is tijd en ruimte nodig. In dit programma gaat het uitdrukkelijk om een proces. Processen die tijd en aandacht vragen en waarbij de doelen vooraf niet bekend zijn. Hooguit de richting is gegeven.

Ook voor organisaties in de NME-sector vraagt maatschappelijke integratie om een open houding naar samenwerkingspartners; om te kunnen werken op basis van open planprocessen. Het gaat daarbij niet alleen om kennisoverdracht, maar om kennis en inzichten van de diverse partners bijeen te brengen. Een belangrijke rol is tevens het bieden van begeleiding bij veelal door derden geïnitieerde leerprocessen.

Op basis van het bovenstaande komen we tot de volgende ambities en beoogde prestaties:

Ambities en prestatie-indicatoren van het LAS 2000 – 2004

- Overheden, bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties kunnen de meerwaarde formuleren van samenwerking op landelijk niveau met partners uit andere dan de eigen sector als het gaat om leren voor duurzaamheid.
- Organisaties uit de NME-sector zien samenwerking met partners uit andere sectoren als noodzakelijke voorwaarde voor activiteiten op het terrein van LvD.
- Communicatie over stimulerende voorbeelden leidt tot concrete beelden die bruikbaar zijn voor de eigen situatie.
- Mondiale aspecten zijn bekend bij de actoren in het programma en uitgewerkt via internationale uitwisselingen en/of via inhoudelijke uitwerking.

Hoofdpijnen voor programmering

In de programmering zullen 'voorbeeldprojecten' als vehikel dienen om helder te concretiseren waarover we het hebben als het gaat om leren voor duurzaamheid. De voorbeeldprojecten zullen zicht geven op de leerprocessen die een rol spelen.

Door het tijdsverloop (vier jaar) zullen ontwikkelingen en trends zichtbaar en bediscussieerd worden. Diepgang zal mede bereikt worden door ook buiten de eigen landsgrenzen te kijken en met name ook in ontwikkelingslanden.

Op termijn zal gestimuleerd worden dat er (nieuwe) samenwerkingsverbanden ontstaan tussen het maatschappelijk middenveld, onderwijs, bedrijfsleven en het Rijk.

Een interessante vorm die zal worden toegepast is onder meer de organisatie van 'masterclasses op locatie': publiekelijk leren van intersectorale samenwerking met nieuwe partners in duurzaamheid.

2. Bestuurlijke verankering van LvD in het overheidsbeleid

Streefbeeld en voor PASsen en LAS te bereiken op 1-1-2004 (vrij naar de notitie NME21 en het Beleidskader LvD)

- Overheden zien LvD als noodzakelijk en kansrijk segment in het sociaal instrumentarium (voorlichting, educatie en overleg) naast het juridisch instrumentarium (wet- en regelgeving) en het financieel-economisch instrumentarium (subsidies en heffingen).
- Overheden zetten het sociaal instrumentarium bij beleidsvorming en – uitvoering expliciet met vermelding van gewenste resultaten en daarvoor gewenste middelen.
- De betrokken overheden stimuleren en faciliteren deze activiteiten.

Vooraf

Bij de bestudering van de PASsen heeft de stuurgroep de aanbeveling gedaan dat de provincies zich niet beperken tot de regierol, maar dat zij zich zelf ook als actor positioneren. Een zelfde insteek wil de stuurgroep hanteren op Rijksniveau. Ook hier hebben beleidsmakers en de politiek een sleutelrol bij de stimulering van duurzaamheidsbeleid. Vanuit het landelijk programma zal met name gewerkt worden aan versterking van de relatie tussen geformuleerd duurzaamheidsbeleid op (inter-) departementaal niveau en de samenleving. Of in termen van de NME21-notitie: de relatie tussen wet- en regelgeving (juridisch instrumentarium), subsidies en heffingen (financieel/economische instrumentarium) enerzijds en voorlichting; educatie; communicatie en voorzieningen (sociaal instrumentarium) anderzijds. Op landelijk niveau kan dan gedacht worden aan versterking van de rol van leren van duurzaamheid in de ontwikkeling en uitvoering van (duurzaamheids-)beleid op Rijksniveau. (NMP4, NIDO, Grote Stedenbeleid, enz).

Kenmerkend aan werken aan dit speerpunt is de intersectorale werkwijze en het leren werken in open planprocessen. Helder zal worden hoe verbreding van sectorale visies naar duurzaamheidsbeleid kan leiden tot verbetering en innovatie van het eigen departementale beleid.

Een sleutelrol is er voor beleidsmakers, zowel ambtelijk als politiek.

Overwegingen voor het LAS

In dit interbestuurlijke programma is het van belang dat bestuurders, ambtenaren en politici van alle vier overheidslagen onderling samenwerken. Evenzeer is het van belang dat er wordt samengewerkt vanuit verschillende beleidsterreinen (sociaal-cultureel beleid; milieu- en ecologie; economie). Er is dan uiteindelijk sprake van een driedubbele samenwerking, want bij leren voor duurzaamheid gaat het ook nog om samenwerking tussen overheden en de samenleving (sociaal instrumentarium).

Departementen kennen dit appél op interbestuurlijke en interdepartementale samenwerking en erkennen het belang van interactie met de samenleving. Sommige departementen zijn al ver gegaan op het pad van werken met open planprocessen. De beste ambassadeurs van LvD onder dit speerpunt zijn de ambtenaren, de bestuurders en de politici zelf: zij zijn de actoren / sprekers / innovatoren op dit terrein. De stuurgroep wil henzelf met name het woord geven: de departementen (en hun politiek bestuur) zijn aan zet.

Aan de andere kant wil de stuurgroep een makelaarsfunctie vervullen: mogelijkheden bieden om de afstand tussen departementaal beleid en interactiemogelijkheden met de samenleving te verkleinen.

Op basis van het bovenstaande komen we tot de volgende ambities en beoogde prestaties:

Ambities en prestatie-indicatoren van het LAS 2000-2004

- Departementen (ambtelijk en bestuurlijk) hebben kennis genomen van voorbeelden van leren voor duurzaamheid als versterking van het eigen (duurzaamheids-)beleid.
- Via het Programma LvD hebben departementen en VNG, IPO en Unie van Waterschappen overleg gevoerd over raakvlakken van beleid op het terrein van leren voor duurzaamheid.
- Departementen waarderen de ervaringen met samenwerking met het maatschappelijk middenveld, burgers en het bedrijfsleven in dit kader als een vergroting van effectiviteit van het eigen besturen.
- Bijdrage Programma LvD is herkenbaar als stimulerend en innovatief.
- Departementen hebben een beeld van de vereiste leerprocessen voor de eigen rol als zij zich willen positioneren als actor in het proces van LvD in tot relatie elkaar en tot het sociaal instrumentarium zoals:
 - gedeelde verantwoordelijkheden met andere overheden.
 - interdepartementale (en interbestuurlijke) samenwerking ('ontschotting')
 - actor naast andere actoren in de samenleving
- In nota 's en programma 's van de rijksoverheid op het terrein van duurzaamheidsbeleid wordt het belang van interdepartementale samenwerking en de relatie met het sociaal instrumentarium geoperationaliseerd.
- In de interbestuurlijke samenwerking in het Programma LvD hebben de partners expliciet aandacht gegeven aan de wereldwijde implicaties van het eigen duurzaamheidsbeleid. ("mondiale aspecten van NME").

Hoofdpijnen voor programmering

Ook redenerend vanuit het speerpunt 'bestuurlijke verankering' zullen voorbeelden gebruikt worden om te verhelderen: waar hebben we het nu over bij bestuurlijke verankering van leren voor duurzaamheid? Wat zijn goede en wat zijn minder geslaagde voorbeelden en waarom?

Bestuurders (Rijk en de drie andere overheidslagen) zullen uitgenodigd worden om te spreken over (nieuwe) rollen en verantwoordelijkheden.

Het door departementen geformuleerd duurzaamheidsbeleid zal uitgangspunt zijn bij het zoeken naar noodzakelijke leerprocessen als het gaat om de verbinding van ontwikkeling en uitvoering van overheidsbeleid en interactie met de samenleving.

De trends en ontwikkelingen zullen opgespoord en zichtbaar gemaakt worden, zodat brede kringen van betrokkenen goed geïnformeerd zijn over de activiteiten en de opgedane ervaringen en de effecten daarvan. Ook zal er internationaal en mondiaal gezocht worden naar inspiratie en voorbeeldwerking. Tevens zal er gezocht worden naar de betekenis van leren voor duurzaamheid voor het leggen van verbindingen tussen het duurzaamheidsbeleid en het internationaal beleid van overheden.

3. Kennismanagement: communicatie en optimalisering ondersteuningsstructuur voor LvD

Streefbeeld voor PASsen en LAS te bereiken op 1-1-2004 (vrij naar de notitie NME21 en het Beleidskader LvD)

- Er is in elke provincie of regio een ondersteuningsstructuur voor kennismanagement: een netwerk van samenwerkende organisaties en aanspreekpunten. Deelnemende organisaties stemmen hun activiteiten op elkaar af en wisselen kennis, inzichten en ervaringen uit.
- Er is een landelijke ondersteuningsstructuur, die boven de provinciaal/regionale functies uitgaat.
- Deze landelijke ondersteuningsstructuur zorgt voor een optimale uitwisseling tussen provinciaal/regionale ondersteuningsstructuren
- Resultaten kunnen getoetst worden aan kwantitatieve elementen zoals deelnemersaantallen, aantal vragen, aantal organisaties dat deel uitmaakt van en/of diensten betreft van de netwerken (jaarlijkse inventarisatie) en aan kwalitatieve elementen.

Vooraf

Ook bij dit speerpunt kiest de stuurgroep voor het vormgeven van de eigen landelijke verantwoordelijkheid, maar wil daarbij zeker verbindingen leggen met de provinciale plannen. De provincies vragen hier ook nadrukkelijk om: schep kaders, sluit aan en versterk datgene wat ook op provinciaal niveau uitwerking moet krijgen. In de provincies zal het gaan om verzamelingen van netwerken en aanspreekpunten. Bij netwerken gaat het om organisch groeiende verbanden: flexibel, wisselend van samenstelling, zij verschijnen en verdwijnen. Kennismanagement is contextgebonden en gerelateerd aan de behoeften en vragen van concrete organisaties. Hieraan zal op lokaal, regionaal, provinciaal en landelijk niveau gewerkt moeten worden.

Kennismanagement floreert in een samenhangend, maar ook een steeds veranderend stelsel van netwerken waarbij de gebruikers een heel direct belang moeten kunnen ervaren. Alleen vanuit een eigen belang wordt de te managen kennis aangevuld, vernieuwd, gebruikt en uitgewisseld.

De noodzaak van positionering van kennismanagement in een context: situationeel kennismanagement, heeft tot het besluit van de stuurgroep geleid dat kennismanagement met name gericht moet zijn op cq. ter ondersteuning dient van de speerpunten 'bestuurlijke verankering' en 'maatschappelijke integratie' van het programma LvD. Met name de kennis van actoren op dit gebied dient goed te stromen. Aldus wordt binnen het Programma LvD kennis verzameld, verrijkt en doorgegeven. Deze kennis is ook voor het programmamanagement van groot belang: het levert het programmamanagement zowel inhoudelijke als managementinformatie op en draagt daarmee bij aan monitoring en evaluatie.

Overwegingen voor het LAS.

Kennis is gebaseerd op inzicht en ervaringen: de beste werkwijzen, nieuwe ideeën, creatieve 'oplossingen', doorbraakprocessen, vaardigheden, enz. Het gaat om kennis die toegevoegde waarde heeft, wijsheid bevordert en inzicht verschaft. Het gaat derhalve niet alleen om een opslag van data.

Een tweede constatering is dat er sprake moet zijn van een vraaggestuurde aanpak: vragen die zowel landelijk als vanuit de provincies gesteld kunnen worden. Voorop staat echter dat kennismanagement in het landelijk programma moet gaan om een landelijk antwoord op vragen.

Met andere woorden: er wordt vormgegeven aan kennismanagement vanuit landelijke vraagstukken en behoeften, welliswaar met aansluitingsmogelijkheden naar provincies, gemeenten, waterschappen en andere partners in de samenleving.

Uitgangspunt is verder dat prioriteit wordt gegeven aan gebruik van bestaande instrumenten en kanalen in de voor de hand liggende sectoren. Door gebruik te maken van bestaande instrumenten en kanalen die reeds een functie vervullen voor de actoren waarover het hier gaat, is er een lagere drempel om gebruik te maken van de mogelijkheden. In dit verband kan bijvoorbeeld gedacht worden aan instrumenten op het terrein van (Lokale) Agenda 21, die ook door het Rijk gefaciliteerd worden.

Op basis van het bovenstaande komen we tot de volgende ambities en beoogde prestaties:

Ambities en prestatie-indicatoren Landelijk Programma 2000 – 2001

- Kennismanagement LvD op landelijk niveau is in de context geplaatst van het programma LvD. Er is een adequate beschikbaarheid en doorstromingsmogelijkheid van kennis op landelijk niveau met het accent op de speerpunten:
 - bestuurlijke verankering
 - maatschappelijke integratie.
- Kennis, waaraan landelijk behoefte is, wordt voornamelijk toegankelijk en uitwisselbaar gemaakt via bestaande kanalen. (bijvoorbeeld: bestaande websites als DORIS; Rotonde; reguliere vakpers; bestaande netwerken en organisaties).
- Communicatieactiviteiten dragen bij aan kennisontwikkeling, visie-ontwikkeling en reflectie en leidt tot vergroting van kennis en methodieken van leren voor duurzaamheid. (Nieuwsbrief; Jaarconferentie;)
- De LvD-sector en andere partners vertalen het belang van kennismanagement door integratie daarvan in het eigen beleid.
- Er is een goede naamsbekendheid van de landelijke vormen van kennismanagement.
- Er is een substantieel en toenemend gebruik van de landelijke mogelijkheden. Financiering op termijn voor een deel uit de markt (maatschappelijk middenveld, onderwijs en bedrijfsleven) en in een later stadium zo mogelijk vanuit reguliere overheidssubsidies.

Hoofdpijnen voor programmering

Bestaand onderzoek naar kennismanagement in de NME-sector wordt aangevuld met onderzoek naar de gewenste vormen van kennismanagement als het gaat om leren voor duurzaamheid. Bij de start moet er zicht zijn op potentiële relevante actoren en op ruimte voor integratie van beleidsterreinen en netwerken.

Er zal gewerkt worden aan landelijke ondersteuning in relatie tot de provinciale plannen.

Kennismanagement moet tevens managementinformatie opleveren voor de stuurgroep. De stuurgroep regelt voor dat doel eigen mogelijkheden voor inspiratie en advies.

Via communicatiemiddelen als de jaarconferentie en de nieuwsbrief 'Spring' wordt er voor zorggedragen dat de actoren in het programma op de hoogte zijn van de ontwikkelingen.

4. Onderwijs: versterking van de structurele verankering van LvD

Streefbeeld voor PASSen en LAS te bereiken op 1-1-2004 (vrij naar de notitie NME21 en het Beleidskader LvD)

- Onderwijsactiviteiten LvD sluiten naadloos aan bij de eindtermen en kerndoelen in het onderwijs. Onderwijsactiviteiten komen tot stand op basis van de vraag vanuit het onderwijs. (geen 'aanbodgerichte' strategie) en zijn zowel geschikt voor docenten als voor leerlingen.
- Het ontbreekt leerkrachten veelal aan vaardigheden om de eindtermen en kerndoelen te vertalen naar concrete lessituaties: Docenten nemen daarom deel aan (bij- en na-) scholing op dat punt en zijn actief in onderwijsnetwerken.
- Beroepsonderwijs / volwasseneneducatie: leerlingen en docenten zijn in staat om leren voor duurzaamheid te vertalen in bedrijfsstrategieën en maatschappelijke functies.
- Hoger Onderwijs: degenen die afstuderen aan een lerarenopleiding zien educaties in het algemeen als een belangrijk vehikel om (methodische) vernieuwingen in het onderwijs vorm te kunnen geven.
- Uit onderzoek van de Rijksinspectie in het voortgezet onderwijs blijkt dat educaties een toenemende rol spelen in onderwijsvernieuwingen.
- Het Copernicus Handvest heeft zijn uitwerking gevonden in alle daarvoor in aanmerking komende alfa-, bèta-, en gammastudierichtingen. (HBO en universitair).
- Per onderwijssector zijn er organisatorische en inhoudelijk criteria ontwikkeld.

Vooraf

Aan het eind van de periode van de NME-Extra Impuls heeft het Ministerie van O. C. & W. de stelling ingenomen dat het departement na acht jaar (1992 t/m 1999) ondersteuning van NME in het onderwijs, geen prioriteit wil verlenen aan een substantieel vervolg in het Programma LvD. Het oordeel luidt dat NME inmiddels redelijk is geïntegreerd in de kerndoelen en eindtermen van alle vormen van onderwijs. De stuurgroep deelt deze analyse en laat haar beleid aangaande de komende onderwijsactiviteiten bepalen door uitsluitend in te willen springen op aantoonbare hiaten. Aan het einde van de NME-Extra Impuls is daartoe onderzoek gedaan door het wetenschappelijk bureau IOWO: "NME. Hiaten in het onderwijs." Bevindingen hieruit zijn ondersteunend voor de programmering van het Landelijk Programma.

In de PASSen benadrukken de provincies dat men belang hecht aan een concentratie van de activiteiten op het voortgezet onderwijs, omdat de traditionele NME-sector over het algemeen reeds sterk gericht is op het primair onderwijs. Ook aansluiting bij het beroepsonderwijs in het kader van LvD wordt als strategisch interessant gezien. Een groot aantal provincies meldt dat het verder ondersteunen van docentennetwerken wordt gezien als een zinvolle besteding van middelen en aandacht. De stuurgroep neemt dit mee in haar overwegingen.

Bij de start van het programma LvD heeft de stuurgroep besloten in het eerste jaar de middelen met name te reserveren voor twee projecten die tijdens de NME-Extra Impuls ondersteund zijn: DOOR en GLOBE.

Hiermee zijn de middelen voor andere activiteiten (zeer) beperkt.

Overwegingen voor het LAS

De beperkte middelen zullen met name vooralsnog – naast de projecten Globe en Door – ingezet worden voor de concretisering van de kerndoelen en eindtermen van het voortgezet onderwijs naar concrete onderwijsleersituaties. Die vertaalslag kan aangemerkt worden als één van de grootste hiaten als het gaat over NME (en andere educaties) in het onderwijs. Nadruk wordt gelegd bij het

bieden van ondersteuning vanuit NME en Ontwikkelingseducatie: educatie over Noord-Zuidverhoudingen. Beide educaties zijn elkaars natuurlijke partners als het gaat om leren voor duurzaamheid. Ook intercultureel onderwijs moet hier als van belang vermeld worden. De kracht van educaties is de aandacht voor vaardigheden die nodig is bij minder traditionele vormen van leren en onderwijzen, zoals die uitwerking krijgt in het studiehuis, ICT-onderwijs, profielwerkstukken en dergelijke. Vaardigheden van zowel leerlingen als docenten. Ook waardenontwikkeling staat bij educaties centraal en wordt toenemend als van belang gezien in de samenleving en daarmee ook in het onderwijs.

Er zullen vooral middelen beschikbaar gesteld worden ten behoeve van aandacht voor educaties in de leerkrachtopleidingen voor en netwerken binnen het voortgezet onderwijs.

Op basis van het bovenstaande komen we tot de volgende ambities en beoogde prestaties:

Ambities en prestatie-indicatoren van het LAS 2000-2004

- Educaties in het algemeen en LvD in het bijzonder worden door (aankomende) docenten in het voortgezet onderwijs beoordeeld als van belang voor het aanleren / ontwikkelen van vaardigheden bij docenten en leerlingen op het terrein van vernieuwingen in het onderwijs (studiehuis/ de docent als coach; de zelfstandig lerende leerling; ICT / gebruik Kennisnet; gebruik leeromgevingen; waardenontwikkeling; procesgericht leren; leren samenwerken, communiceren, argumenteren, probleemgericht leren, leren van onderhandelings- en beïnvloedingsstrategieën; e.d.)
- Professionele LvD-organisaties (vraaggerichte werkwijze, nadruk op begeleiding leerprocessen) worden gezien als van belang in de ondersteuningsstructuur voor vernieuwingen in het onderwijs.
- Er zijn landelijk aanbevelingen opgesteld die van nut kunnen zijn voor het beleid van provincies, gemeenten en waterschappen op het terrein van leren voor duurzaamheid kunnen .
- Er is kennis en informatie voorhanden over de mogelijkheden van mondiale duurzame ontwikkeling in het onderwijs.
- Er is landelijke bekendheid met de resultaten van overeenkomsten in het kader van het Copernicushandvest en overeenkomsten in het kader leren voor duurzaamheid in het HBO.

Hoofdlijnen voor programmering

Aandacht voor hiaten in het onderwijs op het terrein van educatie voor (mondiale) duurzame ontwikkeling zal de komende vier jaar van belang zijn. Gestimuleerd zal worden dat leren en onderwijzen ook buiten de schoolmuren kan plaatsvinden: virtueel of fysiek. Aanvankelijk zal de aandacht vooral uitgaan naar het voortgezet onderwijs en de bijbehorende trajecten voor scholing van docenten. In dat kader zal allereerst voorrang gegeven worden aan het geven van een vervolg aan twee NME-Extra Impulsprojecten: DOOR (elektronische ontsluiting van leerervaringen in onderwijsontwerpsituaties V.O. en inbouw in initiële opleidingen) en GLOBE (maatschappelijke integratie van NME met een internationale component). In de latere fase van het LvD-programma zullen de leerervaringen van overeenkomsten als die van het Copernicushandvest onder de loep worden genomen.

Er ligt een taak vanuit de landelijke insteek om aanbevelingen te bieden aan overheden die van belang kunnen zijn bij de ontwikkeling en uitvoering van het eigen beleid gericht op het onderwijs.

5. Professionalisering en kwaliteitszorg in de NME-sector

Streefbeeld voor PASsen en LAS te bereiken op 1-1-2004 (vrij naar de notitie NME21 en het Beleidskader LvD)

- NME wordt professioneel uitgevoerd (klant-, product- en marktgericht) met voortdurende aandacht voor kwaliteitszorg, -verbetering en -bewaking. Alle NME-centra zijn in staat een rol te spelen in beleidsontwikkeling van de overheden.
- Ook vrijwilligers leveren een goed product
- NME-organisaties investeren in (na)-scholing van beroepskrachten en vrijwilligers.
- De overheid stelt een professionele werkwijze als voorwaarde voor het verlenen van subsidie.
- Er is sprake van aantoonbare veranderingen in werkwijzen en klantrelaties.

Vooraf

Evenals bij de voorgaande speerpunten geldt ook hier dat de stuurgroep zich richt op de landelijke rol als het gaat om stimulering en versterking van professionalisering van de NME-sector. Met "NME-sector" doelt de stuurgroep overigens in potentie ook op andere sectoren die actief zijn in leren voor duurzaamheid en die vergelijkbare of aanvullende behoeftes zullen hebben aan professionalisering als het gaat om leren voor duurzaamheid.

Overwegingen voor het LAS.

De stuurgroep legt, zoals in de algemene inleiding is gezegd, prioriteit bij leren voor duurzaamheid en minder bij ecologische basisvorming en leren voor leefbaarheid. Als verdere toespitsing wordt vervolgens gekozen voor professionalisering gericht op bestuurlijke inbedding en maatschappelijke integratie. Het zijn deze twee speerpunten die richtinggevend zijn voor de landelijke ambities en de jaarlijkse programmering in het kader van het speerpunt professionalisering.

De betekenis van de NME-sector voor die twee speerpunten impliceert een grote mate van professionaliteit. Een aanbodgerichte strategie is niet effectief als men vanuit de samenleving een rol wil spelen in beleidsontwikkeling en uitvoering van overheden. Hetzelfde geldt voor maatschappelijke integratie. Wil men in samenwerking met organisaties uit andere sectoren van de samenleving werken aan thema's op het terrein van duurzame ontwikkeling, dan moet men zich vraag- en markt gericht opstellen. De stuurgroep ziet daarom professionaliteit (vraaggerichte strategie en voortdurende aandacht voor kwaliteitszorg) als voorwaarde.

Kennismanagement zal, naar het oordeel van de stuurgroep, gezien moeten worden als van essentieel belang voor de professionaliteit en de slagkracht van de eigen organisatie.

In aansluiting op de aanwezige professionaliteit wil de stuurgroep een verdere slag ondersteunen naar leerprocessen in de sfeer van 'social learning' en 'learning by doing' in settings van 'verrassende partners' (bestuurders, politici, ambtenaren, NGO's uit naastliggende sectoren van de samenleving, het bedrijfsleven, burgers, enzovoort.) Aandacht voor mondiale aspecten van duurzame ontwikkeling is een zorgpunt van de stuurgroep. De stuurgroep ziet dat ook op dit punt een flinke inhaalslag gedaan moet worden.

Professionalisering van de eigen bedrijfsmatigheid valt daarmee buiten de kaders van het LAS.

Op basis van het bovenstaande komen we tot de volgende ambities en beoogde prestaties:

Ambities en prestatie-indicatoren Landelijk Programma 2000 –2004

- NME-actoren hebben een helder beeld van wat LvD met betrekking tot 'maatschappelijke integratie' en 'bestuurlijke inbedding' betekent voor eigen rollen, inhouden, vormen van samenwerking, werkwijzen, methoden en middelen.
- Kennismanagement wordt gezien als van belang voor de marktpositie van een NME-centrum. Er wordt geïnvesteerd uit eigen menskracht en middelen
- Overheden, maatschappelijk middenveld, (onderwijs) en bedrijven zien de NME-sector ook als managers van processen / projecten van leren voor duurzaamheid.
- Aan het eind van de periode is 75% van de professionals in de NME-sector in staat mondiale effecten van tal van natuur- en milieuvraagstukken te verwoorden.

Hoofdpijnen voor programmering.

De formule van de 'Zeister Kring' biedt mogelijkheden om expliciet vanuit de huidige NME-sector te werken aan een sprong naar leren voor duurzaamheid. Vergeleken met de traditionele natuur- en milieu-educatie betekent dat reflectie op bijvoorbeeld nieuwe rollen en verantwoordelijkheden, andere leer- en onderwijsprocessen, samenwerking met personen en organisaties uit andere sectoren van de samenleving en een andere relatie met overheden. Ook het belang van kennismanagement wordt geëxploreerd en de mogelijkheden van kennismanagement zullen versterkt worden. Aandacht voor 'leren voor duurzaamheid' in opleidingen die de NME-sector raken, wordt van belang geacht. In de nadruk op vernieuwing in de sfeer van educatie voor duurzaamheid wordt eraan gehecht dat professionals in de NME-sector een ontwikkelingsslag maken naar kennis en inzichten in de wereldwijde implicaties van vraagstukken van duurzaamheid. Ook hier wil de stuurgroep faciliterend optreden.

6. Evaluatie en monitoring

Als nulmeting is de stuurgroep uitgegaan van de Notitie NME21 en de daarin opgenomen “Werkveldschets Natuur- en Milieu-educatie”. De Notitie NME21 is het resultaat van een analyse van de situatie van NME en leren voor duurzaamheid in 1999 op landelijk niveau, uitgevoerd door de interbestuurlijke partners (Projectgroep NME21). De streefbeelden in de notitie geven de ontwikkelingsrichting aan en de indicatoren in het Beleidskader concretiseren die richting in meetbare kenmerken.

Er zal een evaluatie-systematiek worden ontwikkeld om het vierjarig programma te monitoren en te evalueren. Er zal gezocht worden naar afstemmingsmogelijkheden komen met de evaluatie- en monitoringsverplichtingen van de provincies.

Het Landelijk AmbitieStatement heeft een horizon van vier jaar. Na twee jaar zal er een herberaad komen op de uitvoering van het programma.

De beschikbare middelen

In het Beleidskader LvD staan de beschikbare middelen opgenoemd. Allereerst een tabel met alle bedragen die niet geclausuleerd zijn. Dan een verdeling van die middelen over de provincies en het landelijk programma en het programmamanagement.

In februari 2000 heeft de stuurgroep een verdeling van de middelen over de vijf speerpunten vastgesteld. Die bedragen moeten gezien worden als een indicatie van het relatieve belang per speerpunt. Dat de verdeling van de bedragen over de vijf speerpunten als 'indicatief' moeten worden opgevat betekent dat de stuurgroep er verschuivingen in kan aanbrengen.

Tabel I. Vrije budgetten Programma LvD

	2000	2001	2002	2003	Totaal
LNV	2	2	2	2	8
OCW	0,2	0,2	0,2	0,2	0,8
Buza	2	2	2	2*	8
VROM	2,5	2,5	2,5	2,5	10
Totaal	6,7	6,7	6,7	6,7	26,8

Tabel II. Verdeling van de middelen:

77,5 %	Provinciaal Programma	5.192.500,-
15 %	Landelijk Programma	1.005.000,-
7,5 %	Pr. Management, evaluatie en communicatie	502.500,-
Totaal		6.700.000,-

In deze cijferopstelling kan vervolgens de garantie van het IPO worden toegevoegd:

Provinciaal programma.	f 5.192.500,-
IPO-garantie	f 1.500.000,-
Totaal	f 6.692.000,-

Tabel III. Vrije budgetten landelijk programma

Kennismanagement	35%	351.750,-
Maatschappelijke integratie	25%	251.250,-
Bestuurlijke verankering	25%	251.250,-
Professionalisering	15%	150.750,-
Onderwijs	PM	PM
Totaal	100%	1.005.000,-

Tabel IV Geclausuleerde budgetten landelijk programma.

	2000	2001	2002	2003	Totaal
LNV	1	1	1	1	4
OCW	0,3	0,3	0,3	0,3	1,2
Buza					
VROM					
Totaal	1,3	1,3	1,3	1,3	5,2

Jongeren

Let wel, geen onderwijs want die heb ik niet beoordeeld, maar

N.B. Marriëtte

Ik ben er een groot voorstander van, ook in deze toelichting op de advisering in de projectenronde 2001, één sector Onderwijs & Jongeren op gte nemen en die niet in tweeën te scheiden:

Doorslaggevende redenen:

- Dat sluit geheel aan bij een van de doelstellingen in de nieuwe subsidieregeling met het beleidskader die nu in de maak zijn (25% budget voor jongerenprojecten)
- Dat sluit geheel aan bij de NCDO-Jongerennota (waarin staat dat onderwijs het belangrijkste kanaal is voor het bereik van jongeren)
- Dat voorkomt extra-werkzaamheden in de toekomst die de boel alleen maar gecompliceerder maken: splitsing van budgetten, apart sectorbeleid, aparte verantwoording, etc.

De NCDO heeft een aparte nota jongerenbeleid. De daarin vermelde doelstellingen, strategische overwegingen en gewenste richtingen zijn nog steeds bruikbaar en bieden voldoende werktuigen om jongerenprojecten - ook die welke voor de projectenronde 2001 werden ingediend - adequaat te beoordelen.

In deze projectenronde liggen er vijf projecten met een 'open' op jongeren gericht activiteiten-aanbod voor ter besluitvorming. Dat is geen aantal om veel algemene, breed geldende en voor het NCDO-Jongerenbeleid relevante opmerkingen en/of aanbevelingen op te baseren. Ook niet wanneer die beoordeeld worden in samenhang met vier jongerenprojecten 2001 waarvoor al in een eerder stadium subsidies zijn toegekend:

		<u>2001</u>
01.	Nederlands Agrarisch Jongeren Komitee.....	f 170.000,-
02.	Holland World Youth.....	160.000,-
03.	Stichting Mixt.....	80.000,-
04.	Scouting Nederland.....	60.000,-
Totaal.....	f	470.000,-

Voorgesteld wordt, de uitvoering in 2001 van andere jongerenprojecten mede mogelijk te maken: Jongerenorganisatie CNV, Move your world, uitvoeringspartners The Bet (De Weddenschap) en Nationale Jongerenraad voor Milieu en Ontwikkeling (NJMO). Totale NCDO-bijdrage maximaal f 320.000,-.

Toch een paar kanttekeningen:

- Samenhang en samenwerking

Acht projecten, acht zeer verschillende thema's en invalshoeken, acht verschillende methodieken en weinig risico dat één jongere in Nederland door meer dan één van bovenstaande projectuitvoerders wordt benaderd. Er zit geen samenhang in dit pakketje projecten. Hoeft ook niet.

Daaruit mag niet de conclusie worden getrokken dat elke uitvoerende organisatie geheel op eigen houtje een eigen weg kiest. Integendeel, er is feitelijk sprake van een grote mate van samenwerking

met andere (jongeren)organisaties. Dat kun je positief beoordelen: twee weten meer dan een en gezamenlijke inspanningen kunnen de reikwijdte van de activiteiten vergroten. Dat doen we. Dat kan ook worden gezien als een teken van zwakte. De organisatie is zelfstandig niet in staat aan de combinatie van de drie belangrijkste projecteisen te voldoen: een goede verzameling en selectie van onderwerp-informatie - een aantrekkelijke presentatie en gebruiksmethode - de werving van een voldoende aantal gebruikers of participanten. Die laatste reden speelt in een aantal gevallen zeker een rol.

- Jongerenmarkt

Het is dan ook allesbehalve eenvoudig om die combinatie waarmee je je op de huidige open jongerenmarkt voor de dag kunt komen, waarmee je opvalt en een eigen geprofileerde positie op die markt (of een niche in die markt) kunt innemen. Daarvoor is de concurrentie van sport, muziek, uitgaansmogelijkheden, mode, jongeren-media, computerprogramma's en spelletjes en allerlei andere facetten van de jeugdcultuur, erg groot. Vaak te groot.

Het is dan ook niet verwonderlijk dat je die concurrentie op de open markt niet aangaat. Een mogelijkheid is strikt te kiezen voor de luwte van de eigen achterban (gebeurt in 2 van de 8 jongerenprojecten, waarvan in één geval twijfel of dit geen doodlopende weg is). Een andere mogelijkheid blijkt een opening te vinden in de onderwijs-sector. Immers daar ligt een kant-en-klaar kanaal, kan gebruik worden gemaakt van intermediairs, etc. In niet minder dan 5 van de 8 jongerenprojecten worden - meer en minder succesvolle - pogingen gedaan, dat onderwijs binnen te komen. Daarmee worden het nog geen onderwijsprojecten, want een nauw bij de onderwijspraktijk aansluitende pedagogische strategie ontbreekt in die projecten.

- Uitwisseling en reizen

De afgelopen maanden is aan diverse jongeren, uitvoerders van jongerenprojecten en medewerkers van jongerenorganisaties gevraagd, welke 'nieuwe' mogelijkheden ze zien om meer jongeren te betrekken bij activiteiten die bijdragen aan het bereik van de NCDO-doelstellingen. Eén antwoord kwam telkenmale terug. Samengevat: reizen, zelf gaan zien en beleven, uitwisseling, persoonlijk contact.

Twee van de 8 in 2001 uit te voeren projecten kenmerken zich door uitwisseling als belangrijkste werkmethode. Het zijn - voor de NCDO - ook de twee duurste. In de NCDO-jongerennota worden betrekkelijk hoge eisen gesteld aan het model uitwisseling: twee-richtingsverkeer (je moet okk ontvangen) en een uitstralingsfase (de voordelen mogen niet beperkt blijven tot de kleine groep deelnemers; die moet investeren in de overdracht van kennis en ervaringen). Met name in deze laatste eis zit de bottle-neck.

De vraag doet zich voor of de NCDO hier een wat ruimer beleid moet en kan ontwikkelen dat beter aansluit op de vraag.

- Stimulering

Verwacht mag worden dat de nieuwe VMDO-subsidieregeling zal voorschrijven dat met ingang van het jaar 2001 de NCDO tenminste 25% van de project-financieringsmiddelen zal aanwenden voor de ondersteuning van jongerenprojecten. Met de mogelijkheden die de projectenronde 2001 biedt kan daaraan niet worden voldaan. Dat noodzaakt tot aanvullend (stimulerings)beleid.

Teneinde een overgang te maken van het medefinancierings- naar dat stimuleringsbeleid wordt hier aandacht gevraagd voor twee jongerenprojecten:

- Stichting Planet Jr.

- Nationale Jongerenraad voor Milieu en Ontwikkeling (NJMO)

a. Stichting Planet Jr

De stichting organiseert jaarlijks een Wereld Kinder Festival. De NCDO heeft dat jaarlijks op bescheiden schaal gesubsidieerd. Grootste financiers waren de deelnemende gemeenten, Ministerie van BuZa en Ministerie OC&W, Novib. Het project is steeds gegroeid, maar zit al enkele jaren aan een financiële grens.

Er liggen goede mogelijkheden om de kwaliteit van het programma te verbeteren en het publieksbereik te vergroten door middel van een uitbreiding van het aantal deelnemende gemeenten en een versterking van de samenwerking met AVRO-Televisie.

Voorgesteld wordt, daar in het kader van het stimuleringsbeleid naar te streven en het betreffende project om die reden uit de projectenronde 2001 te halen.

b. Nationale Jongerenraad voor Milieu en Ontwikkeling (NJMO)

Een uitgesproken zorgenkindje.

Hier wordt een apart advies over uitgebracht.

Voorlopige reservering fl. 130.000,-

Besloten 2001 Ronde

Move your World	80.000
VARA Lagerhuis	75.000
Wereldkinderfestival	60.000
CNV Jongeren	60.000
The Bet	30.000
VPRO ?	
Pekoerja	100.000

Nog te besluiten

Kindertop - Wereldkinderfestival

NJMO

Jongeren denktank

